

The effectiveness of social skills training on the moral efficiency of students in the era of Covid-19

Narges Pourtaieb^{1*} , Farnaz Feizi Shali² , Forouzan Janmardi³

¹Corresponding Author: Department of Psychology and Counselling, Farhangian University, P.O. Box 14665-889, Tehran, Iran

²Master of General Psychology, Department of Psychology, Rushdieh Institute of Higher Education, Tabriz, Iran

³PhD student in general psychology, Department of Psychology, Urmia Branch, Islamic Azad University, Urmia, Iran

ARTICLE INFO

Article Type:
Original Article

Article History:

Received: 20 Dec 2023

Accepted: 17 Feb 2024

ePublished: 2 Apr 2024

Keywords:

- Covid-19
- Moral Efficiency
- Social Skills Training

Abstract

Background. Ethical efficiency is considered as a subset of moral tendencies that provides motivation, sense of obligation and moral responsibility. The aim of the current research was to investigate the effectiveness of social skills training on moral efficiency in students during the Covid-19 era.

Methods. The present research is of the type of applied research and in terms of the research method, it is semi-experimental with a pre-test-post-test design with a control group. The statistical population of the research included students of the second level of high school in Tabriz, the sampling method in this research was available in the first step; Then the students selected from available schools were randomly divided into two experimental and control groups and 15 people were replaced in each group. Before the training sessions, the moral efficiency test was conducted as a pre-test for both groups. Social skills training was conducted in the form of one-hour sessions in 12 sessions for the experimental group, and after the completion of the course, the same test was administered again as a post-test for both groups. In the current research, library and field methods were used to collect information. The library method was used to collect the theoretical foundations of the research and the field method was used to collect the research data from the ethical efficiency questionnaire. Descriptive statistics method (mean and standard deviation) was used to analyze the research data. Also, to analyze the research data, the inferential statistics method of analysis of covariance test was used.

Results. The research hypothesis that the effectiveness of social skills training on students' moral efficiency was confirmed at a significance level of P less than 0.05.

Conclusion. Therefore, the results of the present study indicate that social skills training has an effect on the moral efficiency of students in the era of Covid-19.

Practical Implications. Based on this research, it is recommended to teach these skills to improve the moral efficiency of learners.

How to cite this article: Pourtaieb N, Feizi Shali F, Janmardi. The effectiveness of social skills training on the moral efficiency of students in the era of Covid-19. *Spirituality Research in Health Sciences*. 2024;2(1):61-70. doi: 10.34172/srhs.2024.005. (Persian)

Extended Abstract

Background

Ethical efficiency is considered as a subset of moral tendencies that provides motivation, sense of obligation and moral responsibility. In other words, by teaching social skills, people can be enabled to

learn to communicate, ask for help, meet needs in appropriate ways, get along with others, make friends, establish healthy relationships, protect themselves, and in general be able to interact harmoniously with society. On the other hand, it

* Corresponding author; Email: N.Pourtaieb@cfu.ac.ir

2024 ©The Authors. This is an Open Access article published by Tabriz University of Medical Sciences under the terms of the Creative Commons Attribution CC BY 4.0 License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited

helps students how and with what quality to be present in the crowd and show acceptable behaviors, so it can affect the performance of students. The aim of the current research was to investigate the effectiveness of social skills training on moral efficiency in students during the Covid-19 era.

Methods

The present research is of the type of applied research and in terms of the research method, it is semi-experimental with a pre-test-post-test design with a control group. The statistical population of the research included students of the second level of high school in Tabriz, the sampling method in this research was available in the first step; then the students selected from available schools were randomly divided into two experimental and control groups and 15 people were replaced in each group. Before the training sessions, the moral efficiency test was conducted as a pre-test for both groups. Social skills training was conducted in the form of one-hour sessions in 12 sessions for the experimental group, and after the completion of the course, the same test was administered again as a post-test for both groups. In the current research, library and field methods were used to collect information. The library method was used to collect the theoretical foundations of the research and the field method was used to collect the research data from the ethical efficiency questionnaire. Descriptive statistics method (mean and standard deviation) was used to analyze the research data. Also, to analyze the research data, the inferential statistics method of analysis of covariance test was used.

Results

According to the mean values in the experimental group, the moral efficiency of students has increased

significantly after social skills training, in other words, the research hypothesis is correct and social skills have an effect on students' moral efficiency. The research hypothesis that the effectiveness of social skills training on students' moral efficiency was confirmed at a significance level of P less than 0.05.

Conclusion

In explaining this finding, it can be said that the social skills training course includes self-awareness, empathy, effective communication, effective interpersonal relationships, anger control, dealing with negative emotions, problem solving training, decision making, creative thinking, critical thinking and time management. These teachings can help the student to adopt an effective and useful way of interaction to establish a relationship with his classmates, which results in the improvement of compatibility indicators. Social skills include verbal and non-verbal behaviors, are more interactive, maximize social reinforcement, and are developed based on the characteristics and environment in which a person is located, and grow through education. Therefore, the results of the present study indicate that social skills training has an effect on the moral efficiency of students in the era of Covid-19.

Practical Implications

Regarding the regulating mechanism of self-efficacy, which, as an important belief, creates the context for the emergence of moral action; finally, based on the results of this research, it is recommended to teach these skills to improve the moral efficiency of learners.

اثربخشی آموزش مهارت‌های اجتماعی بر کارآمدی اخلاقی دانش‌آموزان در دوران کووید-۱۹

نرگس پورتالب^{۱*}، فرناز فیضی شالی^۲، فروزان جانمردی^۳

^۱استادیار گروه آموزش روانشناسی و مشاوره، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

^۲کارشناس ارشد روانشناسی عمومی، گروه روانشناسی، مؤسسه آموزش عالی رشديه، تبریز، ایران

^۳دانشجوی دکتری تخصصی روانشناسی عمومی، گروه روانشناسی، واحد ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی، ارومیه، ایران

چکیده

زمینه. کارآمدی اخلاقی به نوعی زیر مجموعه گرایش‌های اخلاقی محسوب می‌گردد که موجبات انگیزه، احساس تعهد و مسئولیت اخلاقی را فراهم می‌کند. هدف از پژوهش حاضر بررسی اثربخشی آموزش مهارت‌های اجتماعی بر کارآمدی اخلاقی در دانش‌آموزان طی دوران کووید-۱۹ بوده است.

روش کار. پژوهش حاضر از نوع پژوهش‌های کاربردی و از لحاظ روش پژوهش، نیمه تجربی با طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه کنترل است. جامعه آماری پژوهش شامل دانش‌آموزان مقطع دوم متوسطه در سطح تبریز بود. روش نمونه‌گیری در این پژوهش در گام اول به صورت در دسترس بود؛ سپس دانش‌آموزان انتخاب شده از مدارس در دسترس، به طور تصادفی در دو گروه آزمایش و کنترل تقسیم و در هر گروه ۱۵ نفر جایگزین شدند. قبل از برگزاری جلسات آموزشی، آزمون کارآمدی اخلاقی به صورت پیش‌آزمون برای هر دو گروه انجام شد. آموزش مهارت‌های اجتماعی به صورت جلسات یک ساعته در ۱۲ جلسه برای گروه آزمایش انجام گرفت و پس از اتمام دوره مجدداً همان آزمون به عنوان پس‌آزمون برای هر دو گروه به عمل آمد. در پژوهش حاضر برای گردآوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شده است. از روش کتابخانه‌ای برای جمع‌آوری مبانی نظری پژوهش و از روش میدانی برای جمع‌آوری داده‌های پژوهش از پرسشنامه کارآمدی اخلاقی استفاده شده است. همچنین برای تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش از روش آماری توصیفی (میانگین و انحراف استاندارد) استفاده شد. همچنین برای تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش از روش آمار استنباطی (آزمون تحلیل کواریانس) استفاده شد.

یافته‌ها. فرضیه پژوهش مبنی بر اثربخشی آموزش مهارت‌های اجتماعی بر کارآمدی اخلاقی دانش‌آموزان در سطح معناداری $P < 0.05$ تایید شد.

نتیجه‌گیری. نتایج پژوهش حاضر حاکی از آن است که آموزش مهارت‌های اجتماعی بر کارآمدی اخلاقی دانش‌آموزان در دوران کووید ۱۹ تأثیر دارد.

پیامدهای عملی. مبتنی بر این پژوهش، آموزش این مهارتها جهت ارتقا کارآمدی اخلاقی فراگیران توصیه می‌شود.

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

سابقه مقاله:

دریافت: ۱۴۰۲/۹/۲۹

پذیرش: ۱۴۰۲/۱۱/۲۸

انتشار برخط: ۱۴۰۳/۱/۱۴

کلیدواژه‌ها:

- آموزش مهارت‌های اجتماعی
- کارآمدی اخلاقی
- کووید-۱۹

مقدمه

همه‌گیری جهانی ویروس جدید کرونا (کووید-۱۹)، به عنوان یک سندرم شدید حاد تنفسی، که از دسامبر ۲۰۱۹ پدیدار شد، به عنوان تهدیدی برای سلامتی و زندگی میلیون‌ها نفر در سراسر دنیا بود.^{۱،۲} سرعت انتقال این بیماری و مرگ و میر ناشی از آن، منجر به هراس مردم از ابتلا به این بیماری شد.^{۳-۵} به طوری که استرس ناشی از این بیماری و اثرات مخرب روانی- اجتماعی آن سلامت، بهزیستی روانی و سازگاری همه گروه‌های سنی را تحت‌الشعاع قرار داده است. علاوه بر قرنطینه، آثار مخرب استرس ناشی از احتمال ابتلا به بیماری‌های همه‌گیر، کودکان و نوجوانان را مانند گروه‌های

سنی دیگر درگیر می‌کند. بر همین اساس، توجه به سلامت روان دانش‌آموزان به عنوان ضرورتی انکارناپذیر مورد توجه متخصصان در این بازه زمانی قرار گرفته است.

در این میان ضرورت حاکم شدن اخلاق در محیط‌های تحصیلی و کاری امری دلخواه و پسندیده است که مورد وفاق همگانی است. عملکرد اخلاقی مبتنی بر معیارهایی اخلاقی است که از افراد انتظار می‌رود مطابق با آن‌ها رفتار کنند. بنابراین از نهادهای آموزشی انتظار می‌رود که امکان رشد کارآمدی اخلاقی بالقوه دانش‌آموزان را فراهم سازند. چرا که علاوه بر مباحث

* نویسنده مسؤول: ایمیل: N.Pourtaleb@cfu.ac.ir

حق تالیف برای مولفان محفوظ است. این مقاله با دسترسی آزاد توسط دانشگاه علوم پزشکی تبریز تحت مجوز کپی‌رایت کامنز 4.0 (http://creativecommons.org/licenses/by/4.0) CC BY 4.0 منتشر شده که طبق مفاد آن هرگونه استفاده تنها در صورتی مجاز است که به اثر اصلی به نحو مقتضی استناد و ارجاع داده شده باشد.

صداقت، عدم سوء استفاده از دسترنج و زحمات دیگران، انجام رفتارهای دوستانه و خدا پسندانه با دیگران و رعایت شأن و احترام دیگران انجام می‌دهند؛ تعریف می‌شود.^۴ اخلاق تحصیلی، به مجموعه رفتارها و اخلاقیاتی که فراگیران در فضا و محیط خاص مدرسه، دانشگاه انجام می‌شود و فراگیران باید بدان پایبند باشند؛ گفته می‌شود. مانند احترام به استاد، برخورد مناسب با فراگیران دیگر، وقت شناسی و قطع نکردن حرف استاد.^۵

در جایی که افراد از فقدان مهارت‌هایی همچون برقراری ارتباط مؤثر، ابراز وجود و حل تعارض رنج می‌برند، صمیمیت و مشارکت میان افراد کاهش می‌یابد. مهارت‌های اجتماعی رفتارهای قابل قبولی هستند که فرد را قادر می‌سازند تا ارتباط و تعامل مؤثری با دیگران داشته و از پاسخ‌های غیرقابل قبول اجتماعی اجتناب نمایند.^۶ مشارکت داشتن، کمک کردن، پیش قدم شدن در شروع ارتباطات و تعریف و تمجید کردن، مثال‌هایی از مهارت‌های اجتماعی هستند. گرشام و الیوت به عنوان دو نظریه‌پرداز و محقق برجسته در زمینه مهارت‌های اجتماعی، این مهارت‌ها را این‌گونه تعریف می‌کنند: رفتارهای اکتسابی جامعه پسندی که فرد را قادر می‌سازند تا آن‌گونه با دیگران در تعامل باشد که واکنش‌های مثبت آنان را فراخوانده و از واکنش‌های منفی آنها اجتناب ورزد. در واقع می‌توان گفت، تکامل مراحل رشدی وابسته به مهارت و برتری در مهارت‌های اجتماعی است.^۷ یکی از نشانه‌های سلامت روانی و اجتماعی، وجود همین ارتباطات اجتماعی است. داشتن چنین روابط گرم و صمیمی با انسان‌های دیگر منبع ایمنی، اعتماد، راحتی و آسایش هر انسان، سازمان و جامعه‌ای است.^۸ مهارت‌های اجتماعی یادگرفتنی هستند و متأثر از عوامل محیطی می‌باشند، در کل مهارت‌های اجتماعی، فرایند مرکبی است که فرد را قادر می‌سازد به گونه‌ای رفتار کند که دیگران او را با کفایت تلقی کنند.^۹

مهارت‌های اجتماعی را می‌توان این‌گونه تعریف کرد رفتارهای یاد گرفته شده‌ای هستند که بر ارتباطات بین فردی اثر می‌گذارند. آنها رفتارهای مجزا و وابسته به موقعیت هستند که از سن، جنس، تعامل اجتماعی و شخص اثر می‌پذیرند. این مهارت‌ها، رفتارهای هدفمندی هستند که به فرد اجازه می‌دهند تعامل کند و عملکرد مؤثری در شرایط گوناگون داشته باشد. آن توانایی پیچیده برای ظاهر ساختن رفتارهایی که بطور مثبت یا منفی تقویت می‌شوند، بوده، نه رفتارهایی که توسط دیگران تنبیه یا خاموش می‌شود.^{۱۰} اجتماعی کردن صحیح دانش‌آموزان و آموزش مهارت‌های اجتماعی لازم به آنان همواره به منزله یکی از اهداف مهم نظام آموزش و پرورش مطرح بوده و هست، زیرا رشد و پیشرفت اجتماعی در

آموزشی و تحصیلی، نقض اصول اخلاقی و عدم رعایت کدهای اخلاق حرفه‌ای در موقعیت آموزشی و کلاس درس به طور بالقوه می‌تواند به یک منبع فشار و پریشانی در فراگیران تبدیل شود که نیازمند سازگاری باشد. در تأیید این موضوع نتایج پژوهش‌ها نیز حاکی از آن است که نقض اصول اخلاقی در بافت آموزشی از جمله اصل اخلاقی عدالت و انصاف با پیامدهای منفی بسیاری از جمله پرخاشگری،^{۶،۷} خشونت، انتقام جویی، ناامیدی، خشم و نارضایتی،^۲ آداب‌گریزی تحصیلی،^۸ ناسازگاری رفتاری^۹ و درد و رنج همراه است. همانگونه که ملاحظه می‌شود، مطالعات انجام شده تنها به آثار و پیامدهای منفی چالش‌های اخلاقی موجود در بافت آموزش و تحصیل پرداخته‌اند و به واکنش سازگاران افراد در مواجهه با این چالش‌ها توجه نشده است.

در مواجهه با چالش‌های تحصیلی پیش‌رو، علاوه بر تاب‌آوری تحصیلی، دانش‌آموزان نیاز به ارتقا کارآمدی اخلاقی دارند. به صورت فطری برای همه افراد جامعه بشری اصل این مطلب که پاره‌ای از رفتارها خوب و حسنه هستند و پاره‌ای بد و قبیح، قابل درک و فهم است اگرچه در مصادیق آن اختلاف نظر باشد، به گونه‌ای که حتی در فرهنگ‌های مختلف، رفتارهای خوب و بد جای خود را به یکدیگر می‌دهند؛ اما همچنان اصل وجود رفتارهای خوب و بد در همه فرهنگ‌ها وجود دارد. در واقع خوب و بد در میان مردم جامعه بشری به معانی متفاوتی به کار می‌رود که یکی از آنها خوب و بد «اخلاقی» است.^{۱۱} داشتن اخلاق می‌تواند انسان را به اندازه ظرفیت و استعداد خود چه در صفات انسانی و چه در حوزه رفتاری به بهترین کنش و واکنش رفتاری برساند؛^{۱۲} در واقع اخلاق دانشی است که الگوهای رفتار ارتباطی افراد و سازمان‌ها را در قبال خویش و دیگران تنظیم می‌کند. دانشی نظام‌مند که به الگوهای رفتار ارتباطی درون شخصی، بین شخصی و برون شخصی بر مبنای اراده و عقل می‌پردازد و مبتنی بر رعایت حقوق دو طرف ارتباط می‌باشد. بدون تردید اخلاق و ارزش‌های اخلاقی سهم قابل توجهی را در جهت‌دهی رفتار افراد دارند. یکی از عرصه‌هایی که معیار و ارزش‌های اخلاقی نقش دارند، عرصه تحصیل، علم و دانش است. بر اساس نظریات و پژوهش‌های صورت گرفته، اخلاق تحصیلی، به شکلی کاملاً اختصاصی، پایبندی و پیروی از ارزش‌هایی نظیر عدم فریبکاری، تکیه بر تلاش و کوشش شخصی در کسب دستاوردهای تحصیلی، رعایت صداقت، درستکاری و متابعت از آموزه‌های انسانی و اخلاقی برای کسب دانش و علم را شامل می‌شود.^{۱۳}

اخلاق تحصیلی به صورت مجموعه اخلاقیاتی که افراد در طول سال تحصیلی اعمال و اقدامات خود را بر مبنای ارزش‌هایی نظیر

آزمایش انجام شد و پس از اتمام دوره، همان پرسشنامه به عنوان پس‌آزمون برای هر دو گروه انجام شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش از روش آماری توصیفی (میانگین و انحراف استاندارد) و آمار استنباطی (آزمون تحلیل کواریانس) استفاده شد.

ابزارهای پژوهش

پرسشنامه کارآمدی اخلاقی: پرسشنامه کارآمدی اخلاقی شامل پنج گویه در خصوص سنجش کارآمدی در ابعاد مختلف تصمیم‌گیری اخلاقی با فرم لیکرت، از خیلی نیاز دارم (نمره ۱ پنج) تا اصلاً نیاز ندارم (نمره ۵) بود. بیشترین نمره، پنجاه (بیشترین کارآمدی اخلاقی) و کمترین نمره، ده (کمترین کارآمدی اخلاقی) است. برای روایی پرسشنامه‌ها ضمن استناد به منابع مستند علمی، روایی صوری ابزارها با نظرخواهی از صاحب‌نظران در سطح مطلوب تعیین گردید. برای سنجش پایایی نسخه اصلی، از ضریب آلفای کرونباخ روی جمعیت پایلوت استفاده شده است. پایایی ابزار $r = 0.76$ گزارش شده است.^{۳۷} روایی و پایایی پرسشنامه در پژوهش راهپیمای^{۳۸} انجام شده است که دارای حد نصاب بالاتر از ۰/۷ است. در این پژوهش نیز نخست توسط ۳۰ نفر پرسشنامه پخش و آلفای کرونباخ توسط نرم افزار Spss-24 محاسبه شد که دارای حد نصاب و برابر با ۰/۸۹۰ بدست آمد.

پروتکل آموزش مهارت‌های اجتماعی

برای تدوین محتوای جلسات آموزش مهارت‌های اجتماعی از دو منبع بهره‌برداری شد. این منابع شامل کتاب «راهنمای آموزش مهارت‌های اجتماعی به کودکان و نوجوانان»^{۳۹} و کتاب «آموزش مهارت‌های اجتماعی به کودکان»^{۳۰} می‌باشند. برنامه آموزشی تدوین شده، به واسطه چهار نفر از استادان روانشناسی مطالعه گردید و روایی صوری آن تایید و سپس اجرا شد. پروتکل اجرا شده در این جلسات شامل حوزه‌های مختلفی از جمله ارتباطات بین‌افراد، تنظیم هیجانی، همدلی و حل تعارض بوده است. برنامه و مراحل اجرای آموزش مهارت اجتماعی به شرح جدول ۱ بوده است:

سایه اجتماعی شدن حاصل می‌شود که نتیجه آن سازگاری و برقراری ارتباط سالم دانش‌آموزان با اطرافیان است؛^{۴۱} پژوهش‌هایی در زمینه آموزش مهارت‌های اجتماعی بر روی تاب‌آوری تحصیلی انجام شده است.^{۲۵،۲۶،۲۷،۲۸،۲۹} ولی در راستای اثربخشی آموزش مهارت‌های اجتماعی بر کارآمدی اخلاقی در محیط تحصیلی خلا پژوهش وجود دارد.

در حالی که بررسی پیشینه نشان می‌دهد، با آموزش مهارت‌های اجتماعی می‌توان افراد را قادر ساخت تا بدانند؛ چگونه و با چه کیفیتی در جمع حضور یابند و رفتارهای متناسب و مقبول از خود بروز دهند، در این بین چنین موضوع پژوهشی در ایران بر روی دانش‌آموزان انجام نشده است و خیلی کم در حوزه پزشکی بحث شده است و نتایج این پژوهش می‌تواند به عنوان اسنادی در رفتار دانش‌آموزان مربوط در بانک اطلاعاتی مدارس و آموزش و پرورش مورد استفاده پژوهشگران اساتید و مراجع مختلف علمی و پژوهشی قرار گیرد. همچنین نتایج این پژوهش مورد استفاده مسئولان، کارشناسان، مدیران و معلمان مدارس واقع خواهد شد که از این لحاظ حائز اهمیت می‌باشد. بدین ترتیب پژوهش حاضر در پی پاسخ به این سوال می‌باشد که آیا آموزش مهارت‌های اجتماعی بر کارآمدی اخلاقی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم در دوران کووید ۱۹ تأثیر می‌گذارد؟

روش کار

جامعه آماری این پژوهش شامل دانش‌آموزان دختر مقطع دوم متوسطه در سطح تبریز می‌باشند که در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ مشغول به تحصیل بودند. روش نمونه‌گیری در این پژوهش در گام اول به صورت در دسترس انجام شد و در گام بعدی دانش‌آموزان منتخب از مدارس در دسترس، به طور تصادفی در دو گروه آزمایش و کنترل، برای هر گروه ۱۵ نفر انتخاب شدند. قبل از برگزاری جلسات آموزشی، پرسشنامه کارآمدی اخلاقی به صورت پیش‌آزمون برای هر دو گروه اجرا شد. سپس آموزش مهارت‌های اجتماعی به صورت جلسات یک ساعته، در ۱۲ جلسه برای گروه

جدول ۱. خلاصه جلسات آموزش مهارت اجتماعی^{۴۱}

جلسه	محتوا
اول	معارفه و آشنایی با اعضای گروه- آموزش اصل‌های ارتباط موثر- ارائه تمرین
دوم	آشنایی با شیوه‌های تعارفات - آموزش شروع، ادامه و پایان دادن به رابطه- ارائه تمرین
سوم	آشنایی با درخواست کردن از دیگران- آموزش نحوه درخواست کردن و توانایی ابراز سازنده احساسات مثبت و منفی- ارائه تکلیف خانگی «خاطره نگاری احساسی»
چهارم	آشنایی با نحوه ابراز احساسات خاص- آموزش نشانه‌های ظاهری، عملی و فکری احساس خشم و راه‌های کنترل آن- ارائه تمرین کنترل خشم در منزل
پنجم	آشنایی با طرز نه گفتن- آموزش مهارت تصمیم‌گیری مناسب و طرز نه گفتن- ارائه تمرین
ششم	آشنایی با نحوه انتقاد پذیری- آموزش مفهوم صحیح انتقاد- ارائه تمرین

جلسه	محتوا
هفتم	آشنایی با کنار آمدن با مشکلات- آموزش نحوه مشارکت بین همسالان- ارائه تمرین
هشتم	آشنایی با مسئولیت‌پذیری- آموزش مفهوم مسئولیت‌پذیری- ارائه تکلیف
نهم	آشنایی با چگونگی مواجهه و مسأله‌گشایی- آموزش شیوه‌های حل مسأله- ارائه تمرین
دهم	آشنایی با نحوه کنار آمدن با قوانین و مقررات- آموزش و تشریح نحوه پذیرفتن و کنار آمدن با قوانین و مقررات- بیان چند نمونه از رفتار و مقررات در خانه و مدرسه
یازدهم	آشنایی با مهارت ابراز وجود- آموزش تکنیک ابراز وجود- ارائه تمرین
دوازدهم	جمع بندی و ارزشیابی نتایج- مرور کلی جلسات- بحث و نتیجه‌گیری

جدول ۲. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	گروه‌ها		
	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
پس آزمون گروه آزمایش	۱۵	۱۴/۴۷	۴/۷۴۹
پس آزمون گروه کنترل	۱۵	۱۳/۴۷	۴/۳۲۴

یافته‌ها

در تحلیل‌های توصیفی، پژوهش‌گر با شیوه مقایسه پدیده‌ها به توصیف آماری آنها می‌پردازد و اطلاعات ارزشمندی درباره‌ی ماهیت گروه مورد بررسی به دست می‌دهد. شاخص‌های آماری مورد استفاده، همان شاخص‌های آمار توصیفی هستند. در جدول شماره ۲ میانگین و انحراف معیار متغیر کارآمدی اخلاقی ارائه شده است.

با استناد به مندرجات جدول ۲ نمره پس‌آزمون کارآمدی اخلاقی گروه آزمایش نسبت به گروه کنترل بیشتر است. برای تحلیل فرضیه پژوهش مبنی بر اینکه «آموزش مهارت‌های اجتماعی بر کارآمدی اخلاقی تأثیر دارد»، نخست به بررسی مفروضه‌های تحلیل پرداخته شده است. مفروضه اول: در گام اول به مفروضه نرمال بودن متغیر کارآمدی اخلاقی در گروه‌های آزمایشی و کنترل از آزمون کولموگوروف-اسمیرنوف پرداخته شد و نتایج بررسی نرمال بودن داده‌های تحقیق حاضر جهت برازندگی توزیع نرمال بودن داده‌ها نشان داد که توزیع متغیر کارآمدی اخلاقی در گروه‌های آزمایشی و کنترل، هم در مرحله پیش‌آزمون و هم در مرحله‌ی پس‌آزمون نرمال هستند. زیرا مقدار Sig تمامی آن‌ها بزرگتر از ۰/۰۵ است ($P_{value} = (0/200)$).

مفروضه دوم: مفروضه‌ی همگنی شیب‌های رگرسیون به رابطه‌ی بین متغیر همپراش و متغیر وابسته برای هریک از گروه‌های آزمایشی و کنترل مربوط است. این مفروضه را می‌توان به صورت آماری از طریق بررسی اینکه آیا تعامل معنی‌داری بین متغیر مستقل (گروه) و متغیر همپراش (متغیر در مرحله پیش‌آزمون) وجود دارد یا نه، مورد سنجش قرار داد. اگر تعامل در سطح آلفای

۰/۰۵ معنی‌دار باشد، بنابراین ما از این مفروضه تخطی کرده‌ایم. با توجه به نتیجه این آزمون، از آنجایی که سطح آلفای تعامل برای متغیر کارآمدی اخلاقی بزرگتر از ۰/۰۵ است ($F = 4/233$)؛ لذا برای تمامی حالت‌ها، تعامل از نظر آماری معنی‌دار نیست. بنابراین مفروضه‌ی همگنی شیب‌های رگرسیون برای تمامی فرضیه‌ها برقرار است.

مفروضه سوم: خطی بودن رابطه تحلیل کواریانس فرض می‌کند که رابطه‌ی بین متغیر وابسته و همپراش خطی است. تخطی از این مفروضه توان آزمون را کاهش می‌دهد. برای بررسی این مفروضه از نمودار پراکنش متغیر همپراش در مقابل متغیر وابسته برای هر کدام از گروه‌های آزمایشی و کنترل استفاده می‌کنیم. این نمودار برای متغیر کارآمدی اخلاقی به ترتیب در نمودار ۱ آمده است.

با توجه به نمودار ۱، مشاهده می‌شود که برای متغیرهای پژوهش، رابطه بین متغیرهای همپراش و وابسته برای هر کدام از گروه‌های آزمایشی و کنترل خطی است. بنابراین مفروضه‌ی رابطه‌ی خطی بودن برقرار است.

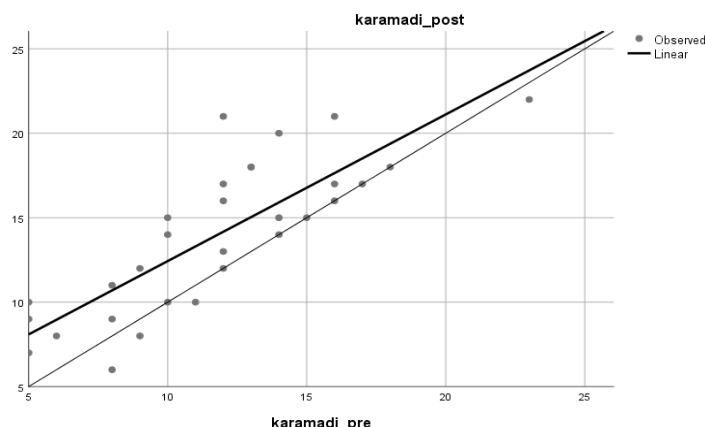
مفروضه چهارم: یکی دیگر از پیش فرض‌های تحلیل کواریانس همگنی واریانس خطای متغیر وابسته در گروه‌های آزمایشی و کنترل می‌باشد. جهت بررسی همگنی واریانس‌های خطای آزمون لون استفاده شد. پیش فرض‌های همگنی واریانس خطای متغیر وابسته محقق شد چرا که اندازه F لون (۱/۹۵۹) در سطح ۰/۰۱ معنادار نبود. یعنی واریانس خطای در گروه‌ها همگن است و این پیش‌فرض محقق شده است.

با توجه به محقق شدن پیش‌فرض‌ها از تحلیل کوواریانی استفاده شد که نتایج در ادامه طی جداولی ارائه می‌شود. نتایج حاصل از

دانش‌آموزان پس از آموزش مهارت‌های اجتماعی به صورت معناداری افزایش یافته است. به عبارت دیگر فرضیه تحقیق مورد تایید می‌باشد و با توجه به مجذور آتا آموزش مهارت‌های اجتماعی در کارآمدی اخلاقی دانش‌آموزان ۳۷ درصد تأثیرگذار است.

تحلیل کواریانس برای آزمون فرضیه اصلی در جدول شماره ۳ آمده است.

در نهایت با توجه به مقادیر میانگین و مقادیر F در جدول ۳ میتوان نتیجه گرفت که در گروه آزمایش میزان کارآمدی اخلاقی

نمودار ۱. نمودار پراکنش متغیر همپراش (کارآمدی اخلاقی در مرحله پیش‌آزمون) در مقابل متغیر وابسته (کارآمدی اخلاقی مرحله پس‌آزمون)

جدول ۳. آزمون تحلیل کواریانس فرضیه پژوهش

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری	مجذور آتا
پیش آزمون	۵۳۶/۸۵۰	۱	۵۳۶/۰	۵۲/۱۴۱	۰/۰۰۰	۰/۳۷۱
گروه آزمایش	۳/۰۰۸	۱	۳/۰۰۸	۹/۹۷۳	۰/۰۰۰	۰/۱۳۱

بحث

هدف از پژوهش حاضر بررسی تأثیر آموزش مهارت‌های اجتماعی بر کارآمدی اخلاقی دانش‌آموزان در دوران کرونا بود. یافته‌های حاصل از بررسی فرضیه پژوهش نشان داد که مهارت‌های اجتماعی بر کارآمدی اخلاقی دانش‌آموزان در دوران کرونا تأثیر دارد. در واقع مهارت‌های اجتماعی باعث افزایش کارآمدی اخلاقی در دانش‌آموزان در این دوران می‌شود. یافته‌های این فرضیه با یافته‌های پژوهش‌های دیگر از جمله Hannah، Avolio و May؛ Lachman؛ و راهپما و همکاران^{۳۲،۳۳،۳۴} همسو است.

در تبیین این یافته می‌توان گفت که دوره آموزشی مهارت‌های اجتماعی شامل خودآگاهی، همدلی، ارتباط مؤثر، روابط بین فردی مؤثر، کنترل خشم، مقابله با هیجان‌های منفی، آموزش حل مسأله، تصمیم‌گیری، تفکر خلاق، تفکر انتقادی و مدیریت زمان است؛ این آموزه‌ها می‌تواند به دانش‌آموز کمک کند تا شیوه تعامل مؤثر و مفیدی برای ایجاد ارتباط با همکلاسی‌های خود اتخاذ کند که نتیجه آن ارتقای شاخص‌های سازگاری است. مهارت-

های اجتماعی رفتارهای کلامی و غیر کلامی را نیز در برمی‌گیرند، بیشتر جنبه تعاملی دارند و تقویت اجتماعی را به حداکثر می‌رسانند و بر اساس ویژگی‌ها و محیطی که فرد در آن واقع شده است، توسعه می‌یابند و از طریق آموزش رشد می‌کنند. اکثر کودکان به راحتی مهارت‌های اجتماعی متناسب با فرهنگ‌شان را به دست می‌آورند ولی برخی موفق نمی‌شوند و باید آموزش ببینند. هدف از آموزش مهارت‌های اجتماعی برقرار کردن گستره‌ای از رفتارها است، به گونه‌ای که دانش‌آموز بتواند آنچه را که در موقعیت‌های اجتماعی متفاوت برایشان مناسب است، انتخاب کند. کارآمدی اخلاقی بیانگر باور افراد به توانمندی خود برای غلبه بر موانع برای توسعه و اجرای راه‌حل‌های اخلاقی در رویارویی با چالش‌ها و دوراهی‌های اخلاقی است. بنابراین، چنانچه افراد به توانمندی خود برای غلبه بر موانع و همچنین اجرای راه‌حل‌های اخلاقی در مواجهه با دشواری‌های اخلاقی باور داشته باشند،^{۳۲} در صورتی که در موقعیت‌های تحصیلی و آموزشی با نقض اصول اخلاقی مواجه شوند، فعالانه در جهت حفظ اصول اخلاقی و

یک ناحیه تبریز؛ لذا در تعمیم نتایج بر روی مراکز و شهرهای دیگر بایستی احتیاط شود. پیشنهاد می‌شود روانشناسان و مشاوران، برای افزایش کارآمدی اخلاقی در دانش‌آموزان با کمک مهارت‌های اجتماعی، جلسات آموزشی گسترده در سطح مدارس برگزار نمایند تا کارآمدی اخلاقی را بهبود بخشند.

ملاحظات اخلاقی

در این پژوهش اصول اخلاق علمی و همچنین رازداری و رضایت آگاهانه رعایت شده است.

سپاسگزاری

بدین‌وسیله از تمامی دانش‌آموزانی که ما را در انجام این پژوهش یاری رساندند، صمیمانه تشکر می‌کنیم.

تضاد منافع

محققان اظهار می‌دارند هیچ‌گونه منافع متقابلی از تألیف و انتشار این مقاله ندارند.

References

1. World Health Organization. WHO emergency use listening: Coronavirus disease (COVID-19) outbreak – Emergency Use Listing Procedure (EUL) announcement; 2020 [updated 2020 April 8; cited 2020 Mar 25]. Available from: https://www.who.int/diagnostics_laboratory/EUL/en/. Worldometers.info. COVID-19 CORONAVIRUS PANDEMIC 2020; Available from: <https://www.worldometers.info/coronavirus/>
2. Garfin D.R, Silver R.C, Holman E.A. The novel coronavirus (COVID-2019) outbreak: Amplification of public health consequences by media exposure. *Health Psychology: Official Journal of the Division of Health Psychology, American Psychological Association* 2020; Advance online publication. doi: 10.1037/hea0000875
3. Rothe C, Schunk M, Sothmann P, Bretzel G, Froeschl G, Wallrauch C, Hoelscher M. Transmission of 2019-nCoV Infection from an Asymptomatic Contact in Germany. *The New England Journal of Medicine* 2020; 382(10), 970–971. doi: 10.1056/NEJMc2001468
4. Tong Z.D, Tang A, Li K.F, Li P, Wang H.L, Yi J.P, Yan J.B. Potential Presymptomatic Transmission of SARS-CoV-2, Zhejiang Province, China, 2020. *Emerging Infectious Diseases* 2020; 26(5), 1052–1054. doi:10.3201/eid2605.200198
5. Battegay M, Kuehl R, Tschudin-Sutter S, Hirsch H.H, Widmer A.F, Neher, R.A. 2019-novel Coronavirus (2019-nCoV): Estimating the case fatality rate – a word of caution. *Swiss Medical Weekly* 2020; Advance online publication. doi:10.4414/smww.2020.20203
6. Chory-Assad R.M, Paulsel M.L. Antisocial classroom communication: Instructor influence and interactional justice as predictors of student aggression. *Communication Quarterly* 2004a;52, 98-114. doi:10.1080/01463370409370184
7. Chory-Assad R.M, Paulsel M.L. Classroom justice: Student aggression and resistance as reactions to perceived unfairness. *Communication Education* 2004b;53,253-273. doi:10.1080/0363452042000265189
8. Shirzadi M.M, Sheikhalislami R. The Causal Model of Academic Avoidance Based on Academic Mindset, Classroom Justice, and Academic Conflict. *Psychological Methods and Models* 2018; 9(32), 82-63. <https://ensani.ir/file/download/article/1557740598-10009-97-18.pdf>. [Persian]
9. Saviz A. The Impact of the Quality of the Relationship between Professor and Student on the Ability to Adapt. *Seventh National Congress on the Mental Health of*

ارزش‌های خود می‌کوشند و در نتیجه کارآمدی اخلاقی بیشتری نشان می‌دهند.

نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش حاضر حاکی از آن است که آموزش مهارت‌های اجتماعی بر کارآمدی اخلاقی دانش‌آموزان در دوران کووید ۱۹ تأثیر دارد. در واقع، مطابق با نظر Bandura (۲۰۰۱) خودکارآمدی مکانیسمی تنظیم‌کننده است که بین استانداردهای اخلاقی و رفتار اخلاقی قرار می‌گیرد و به عنوان یک باور عاملی مهم زمینه را برای بروز عمل اخلاقی فراهم می‌آورد.^{۳۴} توجه به نقش خود کارآمدی در کارآمدی اخلاقی از جمله موضوعاتی است که در مطالعات مفهومی موجود، در رابطه با کارآمدی اخلاقی از جمله مطالعات Lachman^{۳۳} و Holtz و همکاران^{۳۵} نیز مورد تأکید فراوان قرار گرفته است.

پژوهش حاضر مانند اکثر پژوهش‌هایی که در علوم رفتاری صورت می‌گیرد با محدودیت‌هایی همراه بوده است که عبارتند از روش نمونه‌گیری دردسترس و محدود بودن نمونه به دانش‌آموزان

- Students, Tehran* 2014. <https://asaviz.ir/?p=1494>. [Persian]
10. Horan S. M, Martin M.M, Weber K. Understanding emotional response theory: The role of instructor power and justice messages. *Paper presented at the annual meeting of the Eastern Communication Association* 2010 Baltimore, MD. doi:10.1080/01463373.2012.669323
 11. Janipour M, Lotfi S.M, Shariaty M. The Efficiency Model of Quranic Ethics in Individual and Social Domains. *Fourth National Conference on Ethics and Life Manners, Zanjan* 2014. <https://civilica.com/doc/423488/>. [Persian]
 12. Tavakoli N, Zarri Noori B. Inefficiency of Yoga ethics and Lifestyle in the Contemporary World. *Islamic Life Style* 2022; 6 (3) :391-400 URL: <http://islamiclifej.com/article-1-1462-fa.html>. [Persian]
 13. Smith T.R, Langenbacher M, Kudlac C, Fera A.G. Deviant reactions to the college pressure cooker: A test of general strain theory on undergraduate students in the United States. *International Journal of Criminal Justice Sciences* 2013; 8(2). <https://www.semanticscholar.org/paper/Deviant-Reactions-to-the-College-Pressure-Cooker%3A-A-Smith-Langenbacher/1cf949e8f9d7946dde4fbf22813c39c5db604142>
 14. Hosseiniyehzad S.M, Sanago A, Kalantari S, Juybari L, Saeedi S. Academic Ethics in the Educational Environment: The Perspectives and Experiences of Medical Students. *Journal of Developmental Education in Medical Sciences* 2016; 9(22), 34-43. <https://www.sid.ir/paper/219278/fa>. [Persian]
 15. Allah Yarinejad M. Student ethics in Islam. *Ethical Knowledge. Promotional Ranking (Theological/ISC)* 2015; 6(1). 111-132. <https://ensani.ir/file/download/article/20170117093946-9708-118.pdf>. [Persian]
 16. Ahmadi H, Moeni M. Investigating the Relationship between Social Skills and Risky Behaviors in Youth: A Case Study of Shiraz City. *Strategic Studies of Social Issues in Iran* 2015; 4(1), 24-1. <https://www.sid.ir/paper/513856/fa>. [Persian]
 17. Yasini Farid A, Ghiasizadeh M, Nasarvand Barati M. The Effectiveness of Social Skills Training on Shyness in Female Students. *Women and Culture Scientific Journal* 2013; 5(18), 80-71. <https://www.sid.ir/paper/189726/fa>. [Persian]
 18. Sharbatian M.H, Imani N. A Sociological Analysis of Social Health of Youth and Factors Affecting It (Case Study: 18- to 30-Year-Old Citizens of Qaen City). *Journal of Applied Sociology* 2018; 29(1): 167-188. doi: 10.22108/jas.2017.75233.0. [Persian]
 19. Shojee A, Soleimani I. The Effect of Spiritual Intelligence Training on Psychological Well-being and Its Components in Students Covered by Imam Khomeini Relief Committee in Ardabil City. *School Psychology Quarterly* 2015; 4(1), 121-104. https://jsp.uma.ac.ir/article_288_de834db2ff12ab899c5bc515de202623.pdf. [Persian]
 20. Besharat M.A. The Effect of Emotional Intelligence on the Quality of Social Relationships. *Psychological Studies Quarterly* 2005; 1(3-2), 38-25. <https://www.sid.ir/paper/67615/fa>. [Persian]
 21. Nasser F, Armand M. The effect of interactive teaching model of E-learning on academic self-efficacy and social skills of female students. *Cultural Psychology* 2023; 6(2): 225-244. doi: 10.30487/jcp.2023.319865.1366. [Persian]
 22. Mahmoudi Ashkeftaki F, Ghazanfari A, Soolehti S.K. The Effectiveness of Cognitive-Behavioral Communication and Social Skills Training on Social Adaptation and Academic Resilience in Female Martyr and Veteran Students. *Analytical Cognitive Psychology Quarterly* 2021; 12(45), 176-165. <https://ensani.ir/file/download/article/1668922741-10620-1400-308.pdf>. [Persian]
 23. Ghadiri F, Aali S, Aghamohammadian Sharbat H.R. The Effectiveness of Social-Emotional Skills Training on Resilience and Adaptation in Male Boarding School Students. *Journal of Studies in Education and Learning* 2019; 2. <https://www.sid.ir/paper/382961/fa>. [Persian]
 24. Abbasiyan-Fard M, Kiamanesh A, Bahrami H, Dartaj F. The Effectiveness of Social Skills Training on the Four Components of Psychological Capital (Resilience, Hope, Optimism, Self-efficacy). *Journal of Development of Education in Jundishapur* 2017; 8(Special Issue), 58-51. https://edj.ajums.ac.ir/article_79828_2a1a7e293e55d37ece7cbe22e06a0afb.pdf. [Persian]
 25. Mirsafieh Fard L.A, Derbani S.A. The Effectiveness of Social Skills Training on Adaptation and Resilience in Students. *Fourth National Conference on School Psychology* 2017. <https://elmnet.ir/doc/21044981-68042>. [Persian]
 26. Turner D.T, McGlanaghy E, Cuijpers P, Van Der Gaag M, Karyotaki E, MacBeth A. A meta-analysis of social

- skills training and related interventions for psychosis. *Schizophrenia bulletin* 2018; 44(3), 475-491. doi: 10.1093/schbul/sbx146.
27. Hannah S.T, Avolio B.J. Moral potency: Building the capacity for character based leadership. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research* 2010; 62, 4, 291-310. doi:10.1037/a0022283.
 28. Rahpeima S, Jowkar B, Hosseinchari M, Khormaei F. Academic Moral Resilience: From Conceptualization to Assessment. *Studies in Learning and Instruction (journal of social sciences and humanities of shiraz university)*[internet]. 2020; 11(2 (77-2)):88-114. available from: <https://sid.ir/paper/371696/en>. [Persian]
 29. Hoseinkhanzadeh A. *Teaching Social Skills to Children and Adolescents*. Tehran: Roshd-e-Farhang Publications 2010. No: 9786005591088. [Persian]
 30. Cartledge J, Milburn F. *Teaching social skills to children, translated by Mohammad Hossein Nazarinejad* 1999; Tehran: Astan Qods Razavi Publishing House. 1994.No: 9789640210017. [Persian]
 31. Sharifi Daramadi P. The Effect of Cognitive-Behavioral Social Skills Training on the Adaptation of Blind Students. *Exceptional Individuals Psychology Quarterly* 2011; 1(1). https://jpe.atu.ac.ir/article_2025_bd1b6a65e9c4260848458bbdeea63225.pdf. [Persian]
 32. Hannah S.T, Avolio B.J, May D.R. moral maturation and moral conation: A capacity approach to explaining moral thought and action. *Academy of Management Review* 2011; 36(4), 663-685. <https://core.ac.uk/download/pdf/188136142.pdf>.
 33. Lachman V.D. Ethics, law, and policy. Moral resilience: Managing and preventing moral distress and moral residue. *MEDSURG Nursing* 2016; 25, 2, 121-124. https://www.nursingworld.org/~4af2bc/globalassets/docs/ana/ethics/moralresilience25_2016_lachman.pdf.
 34. Bandura A. *Multifaceted scale of the mechanisms of moral disengagement*. Available from A. Bandura, Stanford University Stanford CA 1991; 94305-2130.
 35. Holtz H, Heinze K, Rushton C. Inter professionals' definitions of moral resilience. *Journal of Clinical Nursing* 2017; 27, 488- 494. doi: 10.1111/jocn.13989